

#ЕУ РЕСУРС ЦЕНТАР ЗА ЦИВИЛНО ДРУШТВО У СРБИЈИ

Умрежавање организација цивилног друштва

„Овај текст објављен је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину овога текста искључиво је одговорна Београдска отворена школа и та садржина нипошто не изражава званичне ставове Европске уније”.

Умрежавање организација цивилног друштва

1. Зашто се умрежавају организације?

1.1. Мењамо свет - друштво - људе

Организације грађанског друштва се повезују ради остваривања дубљих и ширих позитивних промена у свету, друштву и животима људи. Рећи ће „Мењамо свет - друштво – људе“. Размотримо зашто се ове организације умрежавају кроз призму неколико кључних аспеката.

Прво, свет око нас се брзо мења. Динамичност друштвених, технолошких и еколошких промена захтева од организација прилагодљивост и брзу реакцију. Умрежавање омогућава дељење информација, ресурса и експертизе, чиме организације постају способније да се суоче са изазовима које носи данашње динамично окружење. Умрежавање им омогућава да повећавају досег својих активности и утицаја, да се суочавају са новим, растућим изазовима без потребе да прошире формалну структуру своје организације.

Друго, постоји јаз између жеља за променом и ресурса које организације имају на располагању. Амбиције за позитивним трансформацијама често најбу на ограничене ресурсе. Умрежавањем, организације могу заједнички деловати, надмашујући ограничења појединачних капацитета и постижући шире друштвене циљеве. Сарадња се јавља као императив да се повећају и прошире активности и повећа утицај.

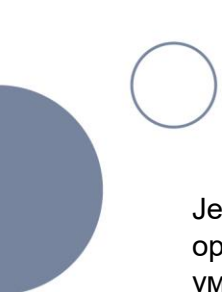
У овом контексту такође се јавља питање „Шта промена подразумева?“. Умрежавање омогућава размену идеја и искустава унутар мреже организација, доприносећи бољем разумевању изазова и разноликости перспектива. Кроз дијалог, организације развијају заједничко разумевање потреба за променама и дефинишу правце којима треба тежити. У том светлу мрежа се види као средство комуникације – механизам који повезује људе или организације које деле неку заједничку вредност или циљ.

На све ово се надовезује потреба за консензусом, односно, питање консензуса о промени такође постаје важно. Умрежавање олакшава постизање ширег сагласја о циљевима промене. Дискусије, сарадња и заједничко планирање унутар мреже организација усаглашавају различите интересе и перспективе, стварајући снажнију подршку за остваривање заједничких циљева.

Организације грађанског друштва умрежавају се како би удружиле снаге у остваривању позитивних друштвених промена; оне препознају потребу за заједничким деловањем, превазилажењем ограничења ресурса, брзом реакцијом на промене у околини и постизањем широког консензуса о трансформацијама које су потребне. Умрежавање постаје кључни механизам за постизање одрживих и дубоких утицаја на свет око нас.

1.2. Шта нас чека на путу стварања мреже

Стварање мреже организација представља изазов који захтева пажљиву равнотежу између очувања независности сваке организације, њихових разноликих сврха и мисија, те ефикасног умрежавања које често доживљавају као секундарну активност. Овај процес често почиње повезивањем појединаца, наглашавајући важност личних веза између чланова организација пре него што се успоставе формалне везе између самих организација. У томе је истовремено и опасност, да се умрежавање не заустави само на повезивању појединаца, пре него на формалном повезивању организација. Одласком тог појединца из матичне организације и сама организација често престаје са својим чланством у мрежи.

Један од кључних изазова јесте очување независности организација. Свака организација гради свој идентитет и приступа раду, те је важно осигурати да умрежавање не наруши ову аутономију. Уместо тога, мрежа треба деловати као подршка, омогућавајући организацијама да задрже контролу над својим активностима. Важно је да имамо одговарајућа очекивања и да не губимо из вида да свака организација природно чува своју независност.

У склопу умрежавања, суочавамо се с разноликим сврхама и мисијама сваке организације. Кључно је пронаћи заједничке вредности и циљеве који могу бити темељ за сарадњу. Овај процес стварања заједничке платформе омогућава мрежи да ефикасно делује и оствари позитивне промене.

Умрежавање је као секундарна активност, што захтева пажљиво уклапање у постојеће радне процесе организација. Ова интеграција мора бити таква да подржава основне функције организација, пружајући им додатну вредност и ефикасност.

Пре него што се формално повежу, организације често започињу умрежавање кроз повезивање кључних појединаца. Овај индивидуални приступ помаже изградњи поверења и сарадње, често представљајући темељ за успешно формално умрежавање организација.

Један од изазова је и тешкоћа у одређивању конкретних предности умрежавања, које често нису одмах видљиве или мерљиве. Организације морају посветити време анализи и разумевању стварних користи које произлазе из мреже, било да се ради о дељењу ресурса, приступу новим информацијама или повећању видљивости и утицаја.

Кроз ову динамику, стварање мреже постаје суптилан процес, прилагођен потребама и карактеристикама учесника. Уместо да ограничава, мрежа треба да охрабрује иновације и одржавање аутентичности сваке организације унутар ње, чинећи умрежавање не само ефикасним већ и природним коракком у остваривању заједничких циљева.

1.3. Од неформалне до формалне мреже

Већина мрежа пролази кроз трансформацију од неформалних ка формалним структурама.

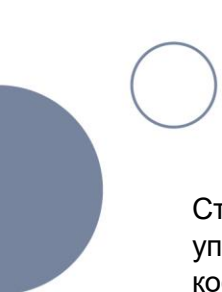
1.3.1. Неформалне мреже

У неформалним мрежама, често се једна организација истиче као носилац водеће улоге, односно координатора, централног контакта или чворишта. Улога координације обично се поверава одређеној особи унутар те организације, која тада има двоструку улогу - представљање матичне организације и управљање мрежом. Ова двострука одговорност може изазвати конфликте како унутар саме особе, тако и унутар саме матичне организације, јер се поставља питање приоритета - да ли је важније представљати матичну организацију или управљати мрежом.

Питање видљивости осталих организација у мрежи такође постаје значајно. Организације које координирају често су у првом плану, док друге организације можда нису подједнако видљиве. Овде се јавља питање ко има право да говори у име целе мреже. Разрешење овог питања може се пронаћи у договору да се увек нагласи допринос сваке поједине организације.

Ротација организација које координирају се често примењује у неформалним мрежама, посебно када је број организација у мрежи мањи. Ротација може бити ефикасна када је број организација ограничен.

Структура неформалне мреже је често једноставна и заснива се на две основне улоге: управљање мрежом на техничком и стратешком нивоу. Техничка улога обухвата координацију, комуникацију и одржавање контаката, док стратешка улога подразумева управљање мрежом на нивоу Управног одбора, Председника Управног одбора или Председника Мреже.

У суштини, неформалне мреже представљају динамичан модел сарадње који, иако може носити одређене изазове, пружа простор за флексибилност и брзу реакцију на промене у околини.

1.3.2. Формалне мреже

Постоје два основна типа мрежа – централизована и хоризонтална мрежа и у пракси читав спектар структура између ова два типа.

Централизоване мреже карактерише успостављена хијерархија с централним телом које води мрежу, пружајући ефикасан алат за брзо доношење одлука и преузимање иницијативе. Међутим, ове структуре могу ограничавати учешће чланова, концентришући моћ у рукама одређеног тела.

С друге стране, хоризонталне мреже не познају хијерархију, сви чланови су равноправни у одлучивању и процени. У овом контексту, улога секретаријата или извршног руководства није вођење, већ омогућавање континуираних консултација међу члановима ради групног доношења одлука и координације.

Хоризонталне мреже, иако познате по споријим механизмима, гарантују учешће и комуникацију међу члановима, подстичући размену искустава и информација. Њихова снага лежи у демократичности, инклузивности и способности да подстичу разноликост идеја.

У суштини, избор између централизоване и хоризонталне мреже зависи од специфичних потреба и циљева организације. Централизоване мреже нуде ефикасност и брзину одлучивања, док хоризонталне мреже подстичу партиципацију, инклузивност и размену информација. Усклађивање ових модела са стварним потребама мреже омогућава изградњу оптималне организационе структуре.

2. Предиктори одрживости мреже

Одрживост мрежа представља кључни аспект за њихов дугорочни успех, а постојање одређених предиктора може пружити увид у то колико ће мрежа успети да опстане и развија се током времена.

Прво, важно је разликовати шта је било примарни подстицај за оснивање мреже. Мреже које произлазе из органског развоја, из постојећих партнерстава, често се сматрају одрживијим на дужи рок у поређењу са мрежама које су настале као резултат спољних подстицаја, најчешће путем донаторске иницијативе. Ове прве имају чвршће темеље и подржане су стварним потребама и мотивацијом чланова, што доприноси дуготрајној посвећености заједничким циљевима.

Три кључна предиктора одрживости мрежа могу се идентификовати као кључни фактори за предвиђање дугорочног успеха.

2.1. ПОВЕРЕЊЕ

Поверење је суштински елемент сваке одрживе мреже. Засновано на претходном искуству и сарадњи, поверење чланова међусобно и према лидерству игра кључну улогу. Мреже које граде и одржавају висок ниво поверења имају стабилну основу за дуготрајан успех.

2.2. ПРИЛАГОДЉИВОСТ

Ефикасне мреже су прилагодљиве променама у околини и друштву, као и потребама својих чланова. Способност брзог прилагођавања новим условима и захтевима чини мрежу отпорном на изазове и омогућава јој да остане релевантна током времена.

2.3. ВОЂСТВО

Вођство мреже игра кључну улогу у одрживости. Вођење које функционише као фасилитација, засновано на комуникацији и консултацијама, доприноси изградњи и одржавању поверења. Вођство које мобилише енергију чланова и види себе као лидера који учи додатно подстиче одрживост мреже.

Ове карактеристике заједно формирају основу за дуготрајан успех мреже. Поверење, прилагодљивост и вођство су међусобно повезани фактори који подржавају одрживост мреже на дужи рок. Мреже које негују ове елементе имају веће шансе да се суоче са изазовима, граде снажне заједнице чланова и остварују трајну позитивну промену у друштву.

3. Шта организација може да добије у мрежи?

Организације које се активно укључе у мреже имају значајне могућности за унапређење својих капацитета на различитим нивоима. Ово укључује техничке капацитете, интерне капацитете, капацитете за спољашње деловање и генеративне капацитете.

3.1. Технички капацитети

Мреже омогућавају организацијама да унапреде техничке капацитете у областима које су од суштинског значаја за њихов рад. Технички капацитети се односе на теме којима се организације баве: на пример, животна средина, права детета, смањење сиромаштва или рурални развој... У мрежи могу да се унапреде капацитети који су потребни да се промени/побољша секторска политика из конкретне области, како да се развије модел пружања услуга, за успостављање квалитета и стандарда услуга, као и за стварање и ширење нових пракси. Уколико организација настоји да се ефикасно бави својом темом сва ова знања и искуства и притуп ресурсима су јој потребна.

3.2. Интерни капацитети

Учествовање у мрежама пружа организацијама прилику да унапреде своје интерне капацитете. То обухвата развој визије, мисије и стратешког планирања, успостављање ефикасних система мониторинга и евалуације, као и дизајн и планирање пројеката. Кроз дељење искустава и најбољих пракси у мрежи, организације могу јачати своје унутрашње процесе и ефикасност.

3.3. Капацитети за спољашње деловање

Мреже пружају организацијама прилике за јачање капацитета у области спољног деловања. Ово укључује имплементацију заговарања и лобирања с циљем утицаја на политичке процесе, како путем инсајдерског приступа тако и кроз спољни притисак. Односи са јавношћу и досег, као и изградња партнерстава и савеза, такође су аспекти које организације могу побољшати кроз активно учешће у мрежама.

3.4. Генеративни капацитети

Учешће у мрежама може допринети развоју генеративних капацитета организације. То укључује прелазак традиционалних граница у раду, иновативно вођење, развој системског погледа и перспективе, приступ потенцијалима технологије и балансирање аутономије са међузависношћу. Мреже пружају платформу за размену идеја и искустава које могу трансформисати организације и омогућити им да ефикасније одговоре на динамичне изазове.

У целини, организације које се активно укључе у мреже могу очекивати значајна побољшања у својим капацитетима, пружајући им боље услове за постизање дугорочне одрживости и остваривање својих циљева.

Закључак

Умрежавање организација грађанског друштва представља кључни механизам за остваривање позитивних друштвених промена. Динамичност савременог друштва захтева од организација прилагодљивост и брзу реакцију, а умрежавање омогућава дељење ресурса и експертизе, проширујући досег њихових активности. Ова повезаност такође омогућава организацијама да превазиђу ограничења ресурса, постижући шире друштвене циљеве. Кроз размену идеја и искустава унутар мреже, организације развијају заједничко разумевање потреба за променама и дефинишу правце којима треба тежити. Важност постизања консензуса о променама постаје кључна, а умрежавање олакшава постизање шире сагласности о циљевима. Мреже пролазе кроз трансформацију од неформалних ка формалним структурама, а поверење, прилагодљивост и вођство су кључни предиктори одрживости мреже на дужи рок. Организације које се активно укључе у мреже доживљавају значајна унапређења у својим техничким, интерним, спољашњим и генеративним капацитетима, стварајући боље услове за постизање дугорочне одрживости и остваривање својих циљева.

